

MORA

SAMMANSTÄLLNING DEMOKRATIDAG 2016

Torsdagen den 27 oktober höll Mora kommun 2016 års Demokratidag tillsammans med 60-talet ungdomar från årskurs 4-9 samt gymnasiet. Följande skrift är en sammanställning av det deltagarna uttryckte under de gruppdiskussioner som hölls under dagen rörande arbete och framtid, fritid, hälsa, inflytande, samhälle, skola och trygghet. Sammanställningen bör läsas i sin helhet då det under varje rubrik förekommer många frågor som rör flera olika förvaltningsområden och ansvarsområden.

ARBETE OCH FRAMTID

Årskurs 4-5

Tänkbara yrken: polis, brandman, skicrossåkare, fotbollsproffs, snowboardåkare och make-up artist. - *"Jag vill sminka såna som vill vara med i filmer och det är inte så stort i Mora därför måste jag flytta."* - *"Jag vill bo i Stockholm och ha en egen Youtube kanal."* Flera av deltagarna vill flytta eftersom de tror att Mora kommer att krympa i framtiden. Önskan att flytta beror på att man vill utbilda sig, att det inte finns tillräckligt att stanna för, att det kommer för lite företagskedjor hit och att det knappt finns något att göra. Exempel på ställen att flytta till kan vara London, Falun, Göteborg, Malmö, Umeå, Strömstad, Stockholm. Flera deltagare skulle kunna tänka sig att bo kvar om det fanns möjlighet att utbilda sig till ovannämnda tänkbara yrken och om Mora vore invånarmässigt större. Alla i gruppen har ett sportintresse och anser att det finns för lite aktiviteter om man inte är idrottsintresserad. I framtiden ska det finnas skog kvar i Mora - *"Jag vill att det fortfarande ska vara skog i Mora. Inte betonghus."*

Årskurs 4-5

Tänkbara yrken: hockeyproffs, ordningsvakt, bilar, jobba med telefoner, åka slalom på TV, idrottslärare, polis, tennisproffs, politiker och mekaniker. Brandman är ett drömyrke men det finns ingen sådan utbildning i Mora. - *"Det verkar ganska kul att jobba på gymnasiet."* Det är viktigt att tycka att det är kul att jobba. - *"Jag vill bli lärare för det låter kul med en egen klass."* De flesta skulle vilja ha mer information om sommarjobb. - *"Bra att skaffa erfarenhet genom sommarjobb när man sen söker jobb som vuxen."*

Skönt att vara uppväxt i Mora, det är lugnt och mysigt. - *"Ganska bra att vara uppväxt i Mora. I Stockholm är det så trångt. Här är det perfekt."* - *"Just för att Mora är en liten stad känns det tryggt för att IS inte kommer att bomba här."* - *"Jag är glad att vara uppväxt i Sverige, det verkar vara bra, inte som i Syrien."* - *"Bra med liten stad för det finns inte så mycket trafik."* - *"Jag tror att Mora kommer vara lika stort i framtiden men det kommer utvecklas, det kommer att finnas fler saker att göra på fritiden"* - *"Småskolor kommer läggas ner, större skolor som Noret och gymnasiet kommer att finnas i framtiden."* Mera gator med hus behövs så att det blir större med fler invånare. För att folk ska flytta hit behövs det fler affärer så att det blir fler jobb. Sätt upp affischer med "flytta till Mora". Man kan även ha mer reklam för Mora på TV men inte gammaldags med folkdräkter och sådant, utan med tivolin och liknande. Vart man bosätter sig i framtiden beror mycket på vem man träffar och blir ihop med eller vad man vill göra. - *"Måste nog flytta för det finns ingen skola för alpint i Mora"*. *"Jag måste flytta för jag vill träna i Dallas."*

Årskurs 6

Tänkbara yrken: polis, fotbollsspelare, advokat, pensionär, hockeyproffs, skotercross, miljöpartist, jobba med telefoner, alpint, mecka i garaget, och att Facebooka. Ljudtekniker är ett drömyrke för då får man jobba i andra länder. - *"Att jobba på en stor båt vore bra för då jobbar man när båten är ute på vatten och är ledig resten av tiden."* Om jobb: - *"Det ska vara roligt så att man har bra motivation"*. Viktigt att tjäna tillräckligt så att det räcker till skatt och räkningar, viktigt att gilla jobbet, ha schyssta jobbkompisar och att det är ganska nära familjen. De flesta i gruppen vill sommarjobba och tjäna egna pengar. - *"I Skattungbyn får man jobba på fik som ung."* Vill ha fler praoadagar för att prova på fler arbeten. Man väljer praoplats utifrån om man kan få sommarjobb och utifrån intresse.

Svårt att bo kvar i Mora. Liten stad där många bor och det gör det svårt att hitta jobb. Om att flytta: - *"Det beror på hur det ser ut här i framtiden."* - *"Jag vill flytta till Dubai."* - *"Jag vill bo i Stockholm, fast typ utanför."* Mora är ett lugnt ställe. I Stockholm blir man så stressad och springer till tunnelbanan. - *"Ganska skönt att växa upp i Mora. I Stockholm kan man inte gå ut t.ex. en fredag kväll för så många är fulla. Då blir man inlåst i sin lägenhet."* Framtidens Mora måste ha bra sjukvård, BB, dagis och skola.

Årskurs 7-8

Tänkbara yrken: fotbollsproffs, polis, hockeyspelare, gitarrist, basketproffs, militär, e-sportspelare, advokat och veterinär. Ska man bli fotbolls- eller hockeyproffs måste man flytta, utomlands helst. - *"Jag tycker man ska göra som i USA – ha High School istället. I Sverige har man press att välja linje redan vid 16. Vad fan ska jag bli när jag blir stor? Vill inte vara i Sverige."* Flera tycker att det vore bra att få info om program redan i åttan. - *"Jag tror att Moras gymnasium är bäst och Uppsala universitet är bäst. Men jag vill bo i storstan."* Praktik är ett bra sätt att prova på. Kreativa dagarna hinner man inte så mycket på, det vore bättre med en hel vecka. Viktigt att praoa med någonting man är intresserad av. På fordons- eller skogsprogrammet får man körkort och det tjänar man på. Spela musik är ett intresse, och gruppen tror att det finns ett musikprogram i Mora. I framtidens Mora hoppas deltagarna på ett gymnasieprogram inom E-sport.

Det är lugnare i Mora än i Stockholm och närmare till naturen. Mora är känt för innebandy och hockey. - *"Jag förstår inte varför folk flyttar från Stockholm till Mora. Som vuxen kan du få jobb var som helst, men vems barn vill växa upp i Mora?"* Mora är en förort inte en stad och det går inte att jämföra. - *"Man kan aldrig stanna för att man inte kan utvecklas."* - *"Man behöver inte satsa så högt för då blir man inte besviken."* Flera av deltagarna kan tänka sig att flytta till vilken storstad som helst i världen.

Årskurs 7-8

Tänkbara yrken: pilot, media, film, vård och omsorg, skola, vill tjäna mycket pengar, advokat, jurist, läkare, frisör, tekniker och bananskalare. Man borde få mer information i skolan om jobb som finns, vanliga jobb som man inte uppmärksammar. De flesta har ganska lite koll på utbildning. - *"Redan i sjuan vore det bra med information om detta. En lektion i veckan där man får veta vad det är för yrken som finns, hur man ska utbilda sig, typ ett ämne som "yrkeslära."* Det vore bättre med längre praktik, flera gånger för att prova på. Intresse är viktigt när man väljer praktik. Flera har sommarjobbat inom äldreomsorgen och en i kiosk. - *"Jag tror att det är ganska lätt att hitta extrajobb. Bara att gå in på Ica eller posten och fråga."* - *"Pengar får man inte syssla med innan 18. Fast om man har en pappa som har företag får man."*

Begränsat med arbetsmöjligheter i Mora. Folk vill till större städer som Göteborg, Stockholm, Uppsala och Gävle. Man flyttar dit där man får jobb. Det går inte att förändra tillräckligt med saker för att Mora ska bli som Stockholm. - *"Uppsala skulle jag vilja flytta till. Det känns inte som en stor stad men det är tillräckligt stort"* - *"Jag tycker att det har hänt ganska mycket på kort tid. Mora kommer att bli större i framtiden och föröka sig. Rättvik har inte förändrats någonting. Det ser man i tidningen"* - *"Man ska börja med att försörja sig själv innan man försörjer någon annan."* - *"Det är inte hög kriminalitet i Mora. Bra med småbyar runt omkring. Det kommer att flyta ihop i framtiden."* - *"Göteborg har inget bra vinterklimat, men det har Mora. Man vill ha fyra årstider."* Fler friskolor borde

komma till Mora. I en friskola styr föräldrarna och eleverna är mer motiverade. I Selja skola är det väldigt bra, där berättar lärarna en vecka innan att det är prov.

Bra att växa upp i Mora, man kan vandra i bergen, åka slalom och snowboard. Det är lugnt och det mesta finns. Rosa huset finns på fritiden. De flesta i gruppen tycker att det är bra för framtida barn att växa upp här. Vissa tycker inte det på grund av att hårda ord och rasistiska åsikter normaliseras. Det finns inga feminister. - *"I Mora är det könsuppdelat i skolan, hur man tänker. Det är patriarkatet som styr. Man får inte ifrågasätta."* - *"Rasismen har hundradubblats i Mora. Unga påverkas av media. Det är lärarnas och föräldrarnas ansvar att vara källkritiska och visa på att vissa åsikter inte är ok."* - *"På grund av invandring växer rasistiska partier. De som tror på allting i tidningen får en fel bild."* - *"Sverigedemokraterna är inte ett rasistiskt parti för rasism får inte finnas i Sveriges riksdag."* - *"Det kan vara ganska bra för Mora att flyktingar kommer hit. Jag har kompisar från Afghanistan och Thailand. Det blir annat när man lär känna folk"* - *"Om vår generation slutar tänka rasistiskt då kommer nästa också sluta."* - *"De flesta har fått en fel bild av situationen p.g.a. att SD sätter ut felaktiga rubriker. De borde få hjälp med att få en sann bild."*

Årskurs 8-9

Tänkbara yrken: arkitekt, grafisk design, spelkaraktärsdesign, anläggningsarbete, hockey, fotboll, ingenjör, timmerbilsförare, hårstylist, lag och rätt, kirurg, polis, hundförare, brandman, veterinär. Hockeyn finns här, men för att utvecklas inom fotboll gäller Stockholm eller Malmö. Grafisk design och spelkaraktärsdesign kan man utbilda sig till på Fryshuset. Ingenjör eller arkitekt finns inte, det är Falun eller Borlänge teknik-, samhällsbyggnad- och/eller miljöprogram som gäller då. Timmerbils- och anläggningsmaskinsförare kan man utbilda sig till i Älvdalen på transportprogrammet. Då får man också körkort vilket ses som ett plus.

De flesta i gruppen är väldigt aktiva att söka skolor och olika alternativ, flera har besökt gymnasiemässan och fick bra information. Man måste hitta program som inte finns i Mora för att kunna flytta. - *"Jag tänker Falun som en grund för mig för att kunna fortsätta"*. Flera sommarjobbar eller jobbar extra inom vård och omsorg, som fotbollstränare, danslärare och dömer fotboll för timlön. Det är ganska lätt att få jobb och det blir lättare ju äldre man blir. Man blir tillfrågad och ibland leder prao till sommarjobb. - *"Det verkar lite långtråkigt att jobba i Mora idag, men det finns stora företag som verkar vara bra arbetsplatser."* - *"Dåligt betalt för nattsköterskor, man måste ta upp det för jag vill inte jobba så."* - *"Att jobba i Mora är som vanligt men det finns för lite att göra runtomkring."* Moras styrka är skog, fiske, jakt, friluftsliv och innebandy. Det finns högre löner, bättre skolor, mer pengar och fler möjligheter i storstäder. Kanske flyttar man hem till Mora på grund av familj, annars ses det som ett ganska obetydligt ställe på många områden. - *"För mig finns det bara familjen som kan locka tillbaka. Jag vill se hela världen. Man får väl ta det lite som det kommer."*

Årskurs 9-Gymnasiet

Tänkbara yrken: åklagare, veterinär och mekaniker. Skolan har så mycket krav. Det är svårt att komma in på utbildningar vilket påverkar framtidsdrömmarna. Gruppen har bra koll på utbildningarna på Mora Gymnasium. Gymnasierna i Rättvik, Älvdalen och Leksand har varit på besök och informerat. De flesta upplever att de får dåligt med information om vilka möjligheter som finns överlag, t.ex. distansutbildningar och

utbildning på annan ort. - *"Högskolan informerar, men vi får ta reda på mycket själva. Vore bra med info från olika håll, fysiska föreläsningar i aulan är bra". - "Vill man bli åklagare får man kolla upp allt själv."* Samhällskunskapslektioner i Tingsrätten ger mer än i klassrummet. Är man politiskt intresserad finns Demokratidagen men inte så mycket mer.

Bra att kommunen har ordnat sommarjobb. Deltagarna skulle vilja ha sommarjobb och extrajobb i mataffärer och på caféer. Industrier kan erbjuda extrajobb. Fler jobb till ungdomar/unga i Mora. Viktigt att ett jobb är intressant, bra betalt och att det är nära (gratis busskort underlättar). - *"Att utbilda mig och göra karriär någon annanstans är viktigt för mig" - "Bra att växa upp i Mora. Bra för familjer men inte så bra för utbildning och att få jobb"*. Ett universitet och fler affärer skulle göra att man kanske skulle bo kvar. De flesta i gruppen vill flytta, exempelvis till Stockholm, USA och Skåne. Gävle går bra, men inte till någon mindre ort än så. Större ställen ger fler möjligheter och mer saker att göra. I framtiden önskas en bredare bro upp till Noret, hyrcyklar och mer plats för cyklar. Mora kommer att växa och nya bostäder ska byggas. Det är viktigt att ha kvar byskolorna att man kan gå i skolan där man bor. Föreningslivet i Mora är bra, speciellt när det gäller idrott. Mora är väldigt mysigt, litet, lugnt - vilket är "både och".

FRITID

Öppen fritidsverksamhet

Det finns ingen fritidsgård för mellanstadiet, och de yngre skulle vilja ha någonstans att gå efter skolans slut. - *"Hade det funnits en fritidsgård skulle vi gått dit!"* Det finns en fritidsgård på Sollerön "Soldis", men den är bara öppen på tisdagar. Centrumkyrkan har öppet på fredagar, men för övrigt finns det ingen verksamhet för yngre åldrar. Det skulle vara bra med ett pysselställe dit man gå, en förening som håller öppet på vardagar. Det finns fritids före och efter skolan, men det borde även finnas något för de som är föräldrar som slutar sent. Ungdomarna önskar mer delaktighet i Rosa Huset. En idé är att ha ett ungdomsråd vilket kan ge ökat inflytande. - *"Det händer ganska mycket på Rosa Huset, men jag känner inte så många som kommer dit."* Det vore bra att bjuda in till en Rosa Huset-dag där alla får information om verksamheten. Det är svårt att ta sig dit med buss, framförallt från byarna. Det vore bra med en minibuss som kan plocka upp ungdomar när de vill komma till Rosa Huset. Önskvärt att kunna komma till Rosa Huset på helgen och få hjälp med sitt skolarbete. Det borde finnas en parkourledare och en större parkourpark utomhus med fler hinder och mer att hoppa på. Dagar på helger då man kan komma till Rosa Huset och prova instrument eller pyssla. Skulle vilja ha fler sminkkvällar där man får lära sig om smink. En plats dit man kan gå på bestämda dagar.

Information

Information om aktiviteter och annat som rör unga önskas få genom SMS och sociala medier som Facebook, Instagram och Snapchat. - *"Snapchat - alla har Snapchat!"* Via Mail, tidningar eller någon typ av hemsida är fler alternativ. Man föreslår även affischer både i och utanför skolan, skyltar på gågatan och i Noret, reklam på bussar samt brevutskick - *"Brevet ska vara adresserat till mig"*. Många av deltagarna har inte fått programmet för de stundande "Kulturlovsaktiviteterna" och det finns även annan information som de unga inte nås av. Det finns intresse av att använda klasstiden i skolan för att prata om vad man kan göra på fritiden. Man önskar även en dag där det finns stationer med information och där man får prova aktiviteter, och en idé som lyfts är att använda s.k. stoppdagar i skolan till detta. Det är bra när Rosa Huset kommer till

skolorna vilket de borde göra oftare. Man önskar att de ska komma ut i klasserna samt träffa elever på raster för att dryfta idéer och informera om verksamheten. De unga önskar att bli inbjudna till aktiviteter via skolan genom exempelvis ett mail som läraren läser upp. Lärarna pratar inte om saker som händer utanför skolan. Elevråd finns på skolorna men man önskar att elevrådet ska handla om mer än bara skolfrågor. Deltagarna skulle vilja veta mer om vad som händer i Mora för övrigt.

Fritidsaktiviteter

Deltagarna önskar längre öppettider i affärerna, samt att de ska vara öppna även på söndagar. - *"Man kan åka ner på stan och göra ingenting – men det är tråkigt. Ingenting är öppet och man får gå runt och frysa. Det vore bra med något som var öppet mellan kl.19.00–21.00."* Deltagarna ger exempel som Goodgame, en spelhall i Västerås där man kan boka platser vid en dator. Där finns även mat att tillgå. Många av deltagarna vill ha en spelhall/internetcafé i Mora där man kan testa olika arkadspel och föreslår lokalerna i gamla ÖOB. Ett förslag om ett aktivitetshus/en multihall lyftes av flera grupper. En önskan om en lokal så att man får en inomhushall för idrotter som fotboll och basket samt andra aktiviteter, exempelvis ett snowcamp med trampoliner, studs mattor och stora skumgummiklossar. Det skulle kunna finnas en avdelning för yngre barn och en avdelning för äldre, och det ska vara billigt så alla kan komma dit. Det finns saker att göra i Mora, mest för äldre men inte så mycket för yngre. Lekkompaniet hade varit roligt att ha igen, och fler lekparkar samt en Ninja Warrior bana för barn. Även de yngre skulle vilja spela Laserdome. Någon önskar ett mysteriehus där man kan låtsas vara detektiv.

Deltagarna önskar fler aktiviteter i Noret och upplever att det satsas mer för de som bor i centrala Mora. Man lyfter som exempel den multicourt som byggts i Morkarby och vill ha en likadan i Noret. Det saknas fotbollsplaner i Noret och de som finns behöver fixas till då de är i dåligt skick. Ett exempel är på Rödmyren där det är det högt gräs och dåliga mål så att man inte kan spela. Man efterlyser även en ökad satsning på aktiviteter i byarna, där det nästan inte finns någonting att göra i dagsläget. Fiber i byarna är viktigt! Våmhus har inte ens börjat installera fiber trots att det beställts för ett år sedan.

Önskemål finns att rusta upp, bygga ut och fixa till badhuset så att det blir bättre, roligare och större. Deltagarna är besvikna över att utebadet och rutschkanorna är borta. Önskemål om öppethållande även på söndagar. Man skulle vilja ha ett äventyrsbad i Mora med fler aktiviteter, exempelvis en hinderbana i vattnet som man har i Kumla. Man skulle även kunna ha en restaurang. Längre öppettider på biblioteket, så att man kan stanna och plugga längre. Gärna även en "plugghörna". På biblioteket får det gärna finnas flera sorters laddare att tillgå. Skolbiblioteket på Gymnasiet stänger för tidigt, redan kl.16.00, vilket är dumt eftersom skolan slutar kl.16.00.

Hockeyspelarna vill ha en ny ishall eller en träningshall. I dagsläget åker fem lag till Orsa och tränar på grund av att det inte finns några lediga istider för dem i Mora. Säsongskort till Mora IK:s matcher är gratis, men det har brustit i informationen om detta på exempelvis Noretskolan. När det gäller innebandy finns det ett behov av bättre luftkonditionering på Unihoc arena. Dessutom upplever man att där finns för få planer. Det uttrycks en önskan om ett till ridhus och stall. På Skateparken är det mycket som saknas. Det skulle behövas bättre ramper, mer "hopp" osv. Det är mycket som behöver fräschas upp och behövs mer folk som fixar med detta. Det är ganska sällan som föreningen är där. Man önskar även en skateramp på Sollerön.

Flera deltagare upplever att det är mycket fokus på idrott i Mora, och att man även bör fokusera på andra aktiviteter. Fler läger för olika typer av fritidsaktiviteter, en plats där man får "prova på", och inte bara sitta och glo på en skärm, paintballarena mer centralt, E-sportarrangemang, karaokekvällar, tävlingar i Kendama, festivaler som Mora Festivalen med karuseller och musik, artister (stora attraktioner som Håkan Hellström och liknande). Ungdomarna skulle själva vilja vara med och arrangera festivaler. För de som är motorintresserade finns enbart Go-cart och cross vid flygplatsen. Ett garage för epatraktorer finns i Orsa och detta önskas även i Mora. Vad hände med den motorklubb som startades? Deltagarna vill ha fler motorevenemang, och anser att man skulle kunna utveckla det motorområde som finns vid flygplatsen.

Affärer som saknas i Mora är Gamestop, sminkaffärer samt klädaffärer som Bikbok och Hollister. Vad kan man göra med lokalerna på Klocktorget? Det fanns flera butiker där förut. Gågatan ska inte dö ut! Ett fik i Noret där man kan ta en fika efter shoppingen är önskvärt. Det behöver finnas mat och fika både i Noret och i centrum. Det ska inte kosta alltför mycket och man får gärna införa ungdomspriser. Pizzerior i byarna, Subway i centrum där det är mer synligt. Alla restauranger borde ha vegetarisk och vegansk mat på menyn. Det borde även finnas ett hundcafé för de som har djur.

HÄLSA

Deltagarna har bra koll på vad som ingår i en hälsosam livsstil. De nämner bland annat äta nyttigt, sova och träna. Att man själv ska må bra, och att ta hand om sin kropp. Hälsa handlar om att man är välmående både fysiskt och psykiskt. Även umgänge ingår i detta.

Alla grupper lyfter problem med miljön i skolorna, både när det gäller omklädningsrum och övriga lokaler. Kvinnlig städerska i killarnas omklädningsrum gör att man önskar att städningen sker när eleverna inte är där. De allra flesta yngre eleverna duschar efter gymnastiken och önskar mer idrott. Duscharna på Noretskolan gör att många inte går på idrotten och andra som går på idrotten väljer att inte duscha. Det är viktigt att duschar och toaletter är fräscha. Vissa elever på Noretskolan går inte på toaletten under hela skoldagen och andra duschar inte eftersom det känns fräschare att inte duscha än att duscha. Det förekommer myror i omklädningsrummen och yngre barn kissar på golvet. Det är smutsigt och man blir svart om fötterna om man går barfota i idrottshallen. Toaletterna på Sollerö skola är äckliga och vissa går inte alls på toa under skoldagen. Speciellt många tjejer undviker att gå på toaletten. Äckliga toaletter finns även på Bjäkenbacken (vid matsalen och i omklädningsrummen). Duschslang i tjejernas omklädningsrum som inte fungerar (Bjäkenbacken). Det är dammigt i skolorna och behövs bättre städning.

På högstadiet är det få tjejer som duschar. Äckligt och saknas duschdraperier. Man har kort tid på sig att duscha efter idrotten, speciellt när det är få duschar som funkar. Duschdraperier är bra men de behöver tvättas ofta då de snabbt blir ofräscha. Duscharna är okej på gymnasiet. Vissa av toaletterna är fräscha (tjejtoaletterna), andra är mindre fräscha. Vissa elever önskar mer idrott i skolan för att komma igång och kunna tänka bättre. Kort tid mellan att idrotten är slut och att nästa lektion börjar vilket gör att man inte hinner duscha. Om man ska duscha så kommer man för sent till nästa lektion och får frånvaro. Upplever att det inte är någon städning alls på Noretskolan. Få städerskor. Skolan upplevs generellt som dåligt städad. Man har lyft detta i elevrådet.

Några stökar ner fort igen även om det städas. Förslag att föräldrarna kontaktas om man ser att någon elev stökar ner.

Liten matsal på Bjäkenbacken gör att det är trångt när det är flera klasser samtidigt och ger en hög ljudnivå. Alla klockor går olika i skolans olika klassrum på samtliga skolor. I vissa klassrum saknas klocka. Få elever har klocka på sig. Det finns en rullstolsramp av metall på Bjäkenbacken med ett mellanrum in till klassrummet, och det är lätt att halka där på vintern när det är halt.

Skolmat

Det finns önskemål om bättre mat i skolan. Eleverna upplever dålig variation på skolmaten, speciellt vad gäller den vegetariska maten som få gillar. Kvalitén varierar, viss mat är helt okej, annan mat (särskilt fisk) äter få. Önskeveckan har tagits bort (eleverna har fått höra anledningarna att eleverna önskar för dyr mat, och att de ändå får den mat som önskas ibland). Grönsaksbordet på skolan innehåller inte grönsaker som eleverna gillar. Tomater, gurka, ananas och paprika önskar eleverna mer av. På en skola fanns ett matråd där eleverna undersökte vad de flesta gillade, vilket gjorde att den maten förekom oftare under ett tag, men sen halkade man tillbaka igen. Önskemål om kaffe i matsalen efter maten.

Stress

Har man bra lärare blir man inte stressad. Eleverna på Noret upplever sig ha sämre lärare och högre stress. Det förekommer dåliga vikarier, speciellt på Noret där det finns vikarier som kränker elever. Man har lyft det till rektorn men inget har hänt. Det är mycket prov på Morkarbyhöjden (flera varje vecka de senaste veckorna) vilket stressar mycket. Missar mycket lektioner när lärare och även vikarier är sjuka, får då inte betyg i alla ämnen. Dålig framförhållning inför vissa prov vilket stressar. Fem minuters rast och svårt att hitta till rätt klassrum skapar stress (särskilt när man är ny på skolan). Dåligt system för vad man kallar klassrum och det saknas skyltar på vissa dörrar. Eleverna önskar nytt system som är lättare att förstå och att det finns skyltar på alla dörrar.

Eleverna blir stressade av skolan. Det är högt tempo, mycket att göra på kort tid och höga krav. Vissa får sämre självförtroende och känner att de inte duger. Planering är viktigt. Man kan bli stressad om man inte vet vad man ska göra. Prov och inlämningsuppgifter krockar mellan olika ämnen, ex mycket av detta precis innan lovet. Dålig samordning mellan olika ämnen och lärare. Det är svårt att hinna med läxorna, och man kan sällan slappna av på helgerna för att läxor behöver göras. Stress påverkar så att man gör fel och blir trött och tjurig. Prov stressar också och man tycker att det borde finnas andra sätt att visa vad man kan än att göra prov. Ofta hög ljudnivå i klassen vilket gör det svårt att koncentrera sig. Önskar mer individanpassad undervisning utifrån varje persons behov. Vissa har mycket på fritiden och svårt att hinna med både det och skolan. En person slutade med sin fritidssysselsättning för att hinna med skolan bättre. Att proven planeras i förväg på skolan är viktigt för stressreducering. Man kan även planera sina dagar mer, och inte ha för höga krav på sig själv. Förläng skoldagen och ta bort läxorna. Läxhjälp finns men den är förkortad från 60 till 30 minuter så att man inte hinner med uppgifterna längre. De som åker buss hinner inte stanna på läxhjälpen om de ska hinna med bussen. Bussarna är också sena ibland vilket gör att man missar skoltid och får ta igen hemma.

Eleverna vänder sig till kurator eller skolsköterska när de mår dåligt, men de är ofta borta då de har flera skolor. Otydligt med info om när skolsköterskan kommer tillbaka. Det saknas skolsköterska på skolorna vissa dagar vilket är ett problem om man mår dåligt när hen inte är där. Brist att skolsköterska inte är på skolan, speciellt de dagar man har idrott och slöjd då risken att göra sig illa är större. Vissa känner sig otrygga då. De flesta eleverna vet vart kurator och skolsköterska finns och tror det är lätt att få kontakt med dem om man behöver. Deltagarna tycker att alla elever ska gå runt på skolan för att veta var skolkuratorn sitter om de behöver hjälp någon gång. Man vänder sig även till familj, kompisar och Ungdomsmottagningen vid behov av stöd.

Fysisk aktivitet

Det är för mycket dans på idrotten. Det är även mycket bråk på lektionerna vilket gör att det blir väldigt lite tid för idrott. Många gillar inte idrotten och bara sitter på bänkarna utan att delta. Det finns idrottslärare som kör för hårt med eleverna och inte bryr sig om att man har ont eller är ledsen. Högstadiet har idrott på Prästholmen eller Hemus ibland, eleverna får ansvara för att ta sig dit själva, vilket gör att de som inte har cykel kommer försent.

Saknar gym och konstgräsplan i Noret, en till ishall, multiarena på Strandenområdet, spelhall, dataspelsställe att träffas på och en gymnastikhall. Idrottslagen bildas när man är ung och det är svårt att komma in i laget om man vill börja när man är äldre. Saknar basket som aktivitet. Gym för åldrarna 10-16 år, utan att behöva ha förälder med. Skateboardramp i Noret. Tråkig skolgård på Noretskolan. Det finns en nätgunga men klätterställningen är gammal och behöver repareras. Det finns ett tjejhockeylag som inte har fasta tider utan får åka runt mellan olika ishallar. Önskar ytterligare ishall som träningshall för allmänheten. Önskemål om en stor fotbollsarena i Öna, dansgrupp med lugnare tempo. Önskar läger där man får prova på olika sporter, för att fler ska hitta någon sport man gillar. Önskar större badhus. Eleverna tror att många inte känner till vad som finns att göra på fritiden. Det vore bra om någon kunde komma ut på skolorna och till lektionerna och berätta om vad som finns att göra. Hur informera om det så fler känner till det?

INFLYTANDE

Anledningar till att ungdomar inte intresserade av samhällsutveckling och politik kan vara att det är tråkigt och att det tar för lång tid i väntan på beslut och besked. Ytterligare en anledning är att man inte känner sig delaktig. Det är viktigt att känna att man är delaktig, då blir det roligt och intressant. Alla över 18 år har möjlighet att rösta, men inte yngre. – *"Politiker bara snackar..."*. Deltagarna önskar att kommunen ska bli bättre på att tala om vad man gör. Skicka ut mail till lärarna så att de får berätta. Skolan kan vara en kanal för kommunen att nå ut till unga med respons, till exempel genom återkopplingsmöten i aulan på Gymnasiet. De unga har för lite information om hur man kan göra för att påverka och tänker att det är lättare att göra något om fler engagerar sig. - *"Vi har åsikter men vet inte hur man gör..."*

Demokratidagen borde bli större, och man skulle även kunna ha en dag för flera kommuner tillsammans. Det är svårt för unga att påverka och information om Demokratidagen måste fungera bättre i skolan. Man borde ta upp mer om vad som diskuterats och vad det lett till, att någon engagerad deltagare tar upp vad som har hänt. Demokratidagen väldigt bra exempel på hur man kan göra Mora bättre för unga.

Deltagarna ställer frågan om varför det inte finns några ungdomar representerade i kommunstyrelsen? Det är viktigt att få information i skolan om hur man gör när man är med och påverkar i kommunen. Kommunalråden skulle till exempel kunna komma ut och berätta om olika beslut som rör ungdomar. Ungdomsförbunden borde vara mer aktiva. Eleverna vet inte vad de olika partierna står för. Det vore bra om olika ungdomsförbund kom till skolorna och förde debatt – det ökar intresset för politik!

Klassråd och elevråd finns på skolorna, det framkommer dock att de inte fungerar optimalt. Noretskolan har inga klassråd. Istället har de handledartid då de får information, och om någon elev har något att klaga över får de säga det annars får klassen gå därifrån. Elevråden träffas regelbundet, det är dock sämre med responsen och man möts ofta av tystnad. – *"Så fort vi vill ha något eller säger något känns det som att vuxna ignorerar"*. Skolbiblioteket på Noretskolan tas upp som ett exempel. Eleverna har påtalat flera gånger att det behövs, och även gett förslag på vad den tomma lokalen kan användas till men istället blev det till ett klassrum. – *"Vi vill komma till biblioteket oftare, nu har vi varit där en gång på ett och ett halvt år men vi vill dit varje eller varannan månad för att låna böcker."* Många av deltagarna upplever att vuxna inte lyssnar. Det är viktigt att få ett svar. Hellre ett nej än inget svar alls. Om man tar upp något med lärarna så säger de att de ska fixa det men inget händer. På vissa skolor fungerar det bra när man tar upp saker, t.ex. köptes det in fotbollar på Utmelandsskolan efter önskemål från elevrådet. Det finns även problem gällande återkoppling från elevråd till övriga elever. Det är viktigt att den elevrådsrepresentanten för fram det man önskar på elevrådet och även berättar vad som hänt och sagts på mötet.

SAMHÄLLE

Kollektivtrafik samt övrig trafik

Billigare månadskort på bussarna, de har höjts och 320 kr/månad är för dyrt. Avståndet för att få busskort från skolan är för långt. Mer bussåkning skulle öka trafiksäkerhet och minska köerna. Skärmarna på Fridhemsplan fungerar inte så bra och är oklara. Det är rörigt vid busstationen i Mora och svårt att veta vilken buss man ska ta. Chaufförerna ändrar inte alltid nummer vilket gör att man måste gå på och fråga vilket nummer det är. Miljövänligare bussar önskas, samt att det går fler turer på kvällar och helger. Billigare busskort så att alla kan ta del av aktiviteter i centrum. Det tar för lång tid att gå, och man vill inte cykla på vintern. Skjuts går att få ibland, men ungdomarna vill kunna ta sig på egen hand.

Busstrafiken åker runt för mycket vilket tar tid, bussarna kommer ofta sent så att det blir svårt att planera. Mer verklighetstroga tidtabeller vore önskvärt. Det gamla bussystemet fungerade bättre. Dåligt med plats på bussarna från Orsa. Ibland finns det inte plats så att man måste ta en senare buss och blir försenad. Det går även dåligt med bussar hem. Dåligt med bussar för de som bor i Färnäs och Nusnäs, vilket gör det svårt att hinna hem efter skolan innan man behöver åka tillbaka till Mora för träning. Det borde vara gratis att åka tåg och buss för ungdomar. Det hade varit självklart att åka till andra ställen än Mora om det inte kostade. Framförallt efterfrågas fria resor inom Mora kommun. Nya fina bussar önskas. Det behövs bussar som går senare på morgonen, de tidiga bussarna är för tidiga i förhållande till skolstart. I Våmhus och Bonäs går bussarna enbart till och från skolan, inget mer, och där är man helt beroende av skjuts. Fler busstider på helgerna, till Oxberg etc. Kan man investera i mindre bussar som kör turer med färre passagerare?

Säkerhet och trygghet i trafiken

Önskar ett övergångsställe mellan Willys och McDonald's, samt ett mellan Arken Zoo och Colorama. Bilister tycks inte förstå att de ska lämna företräde för cyklare vid cykelöverfarten vid Rosa Huset. Mellan Vika och Lomsmyren är det grusväg på cykelvägen och man önskar att det ska asfalteras. Det saknas belysning mellan Färnäs och Mora. Det finns enbart en kurvig trafikerad väg utan cykelbana vilket gör att det är svårt att ta sig fram. Det finns inga gång och cykelvägar alls i Våmhus, vilket känns otryggt då bilar och lastbilar kör väldigt fort där. Vid idrottshallen på Noretskolan kommer en del lastbilar som kört fel. Lastbilschaufförer brukar även sova på parkeringen. Det upplevs som obehagligt att cykla över vägen till och från skolan vid korsningen vid Sandavägen (inte vid dagis) på grund av ett krön. Där saknas även en gång/cykelväg. Becksvart vid busshållplatsen längs Bråmobo (Sollerön) då det saknas belysning. Busshållplatsen vid Noretskolan känns otrygg för de yngre eleverna. Högstadiel elever svär och upplevs som obehagliga – man tänker "kommer de gå på oss som står här?" Detta i väntan på bussen hem. Osäkert på hur det kan förbättras, men kanske en vakt så kan alla känna sig mer trygga. Där står de även och tjuvröker och slår sönder saker, och det är inte kul att gå förbi där när man ska åka hem. De snor nödhammare från bussen och slår sönder busskurerna med.

Bastubacksbron är otrygg på grund av att bilarna kommer fort och trottoarerna är dåliga. Deltagarna anser att fartgupp och farthinder är effektiva åtgärder gällande hög hastighet. Rödmyren, Öna och Kråkberg har dåligt med lampor. Dålig belysning även från Utmelandsskolan mot Vinäs. Dåligt med gatlampor i Venjan, där det enbart finns vid husen och därutöver är svart. Vid Kråkbergsvägens korsning till tunneln ser man inte bilarna/bussarna som kommer då buskarna är i vägen för att se trafiken. På Sollerön, uppifrån skolan/Pub 38 finns också en häck som är i vägen för att se trafiken. På cykelbanan på Noretbron är asfalten gropig uppför backen vilket gör det obehagligt att cykla. Fler lampor på Noretbron, det är svårt att se bilarna och epatraktorerna som tutar. Det finns lampor, men de är inte alltid tända. Deltagarna önskar mer och bättre belysning i kommunen överlag. Mörkret är obehagligt - det känns som att någon är bakom.

En ny Noretbro lyfts som ett önskemål av många deltagare. Kanske borde mopeder få köra på cykelbanan under rusningstrafik, vid fyratiden? Viktigt att lätta på trafikflödet både under Vasaloppet och annars. Fler och bredare cykelvägar. Bredda vägarna exempelvis på Noretbron, alternativt bygga ytterligare en bro. Många köer, och man kommer ingenstans. Frågor lyftes som: Varför vill man bara göra vägen tvåfilig genom centrala delarna av Mora? Kommer inte trafiken att fastna på bron ändå?

Miljö

Deltagarna önskar ett grönområde vid Rosa huset, utemiljön där behöver förbättras. Elektronisk cykelpump i centrala Mora. Fler cykelparkeringar. Rusta upp spår två på tågstationen, det är stökigt och mycket växtlighet där. Deltagarna önskar en riktig park, ett större grönområde att ströva i, spela fotboll m.m. Det är smutsigt och ofräscht vid utebaden, plastskräp och annat på botten. Glas på cykelvägar, vilket blir liggande trots felanmälan. Mycket förstörelse – finns nu en "App" där man kan göra felanmälan så att man kan få saker lagade snabbare.

Skadegörelse

Skolorna borde prata mer om skadegörelse och berätta om konsekvenserna. Alla vet om att det händer, men det pratas inte om det. Grundorsaken är ju utanförskap, och kanske en aktivitet förhindrar att man vandaliserar? Samhället måste visa att det är fel med vandaliseringen! Busskuren vid Rosa huset är sönder hela tiden - varför inte sätta upp en metallkur istället, för att på det sättet spara pengar? Vissa platser blir mer utsatta för vandalisering än andra, kan man inte sätta upp kameror på dessa? Det finns en rädsla att anmäla. Någon kan förstå att man anmält och så åker man på stryk. Man kanske inte heller är säker på vad man sett. Och hur vet man att det hjälper att anmäla? Om personen som utför vandaliseringen blir tagen av polisen, så kanske den personen förstår att det är fel - men det finns även de som inte förstår allvaret ändå.

Busskurerna vid Folkhögskolan är båda sönderslagna. Kanske testa skottsäkert glas? Förstörelser på skolgårdar, trasiga leksaksförråd, soptunnor och lampor samt nedgrävda leksaker. Det köps ju inte nytt till eleverna på skolan bara för att andra förstör. Äldre förstör för de yngre. Otryggt, framför allt med tanken "Tänk om de dyker upp när vi är där". Någon berättar om en kompis som inte vågar gå till skolan på grund av vandalisering och klotter på skolan. Brandvarnare täcks över och gör att alla måste utrymma skolan på grund av en person. Det finns en besvikelse i luften när man pratar om detta.

Det finns önskemål om att glasa in gågatan men deltagarna ställer sig frågan - "*Hur länge kommer det att hålla?*". Någon, sent/nattetid kan kasta sten för att det är coolt och få uppmärksamhet. Onödigt med vandalisering. Det klottras på tåg och fina väggar. Kanske man kan fixa en stor vägg där det är okej att klottra, exempelvis ett gammalt hus som man får klottra på, ett hus som ska rivs till exempel. Deltagarna tycker det är häftigt med tanken på ett hus som är klottrat. Eller en helt klottrad basketplan. På Utmelandsskolan är det klottrat i källaren men kommunen tar aldrig bort det trots att det sagts till. Det finns klotter (hakkors) på träd. Klotter i taket i klassrummet. Vandaliserad gympasal, någon har kastat stenar på fönstren. Tar sönder filmkameror. Olja i trappan - "*inte ens kul*" - "*varför?*" ALLA deltagare är medvetna om att kostnader för vandalisering betalas av "oss", alltså alla som bor i Mora. Man önskar ett tryggt Mora där alla kan vara ute på kvällar utan att känna sig rädda.

SKOLA

Utomhusmiljö

Morkarlbyhöjdens elever vill kunna göra flera saker utomhus på rasterna. Saknar fotbollsplan med mål och istället går man ner till förskolans gård (där man inte får vara) för att spela fotboll. Det skulle också vara bra med olika saker som man kunde låna, till exempel bollar och brännbollsträn. Det är svårt att hinna till den nya multicourten när det är rast. Helt enkelt dåligt med rastaktiviteter. Noretskolan fick 100 000 kr till att rusta upp skolgården förra året och eleverna undrar vad som hände med de pengarna? Klätterställningen på Noretskolan är trasig, stocken är murken och borde åtgärdas. Har sagt det till lärarna men ingen gör något åt det. Det finns nästan bara saker för de lägre åldrarna, exempelvis på Noret där det finns aktiviteter upp till åk 3. Man vill ha tillgång till spel och påtalar att fotbollsplanen är dålig. Önskar en Multicourt nära Noretskolan. Klätterställningen för mellanstadiebarnen på Noret är för liten. De vill ha tillgång till lågstadiets armgång. Eleverna undrar varför det är grus istället för sand under klätterställningarna? Knäna blir uppskrapade när man hoppar ner.

På Sollerön önskar man fler aktiviteter för äldre barn, gärna en ny fotbollsplan då nuvarande är för liten. På Bjäkenbacken skulle eleverna vilja ha en pysselhörna som man kan gå till på rasterna. Det förekommer trasiga basketkorgar på vissa skolor. Man vänder sig till Elevrådet på skolan, men det händer ingenting. Om det inte finns det något att göra finns risken att det görs dumma saker istället. Det behövs fler rastaktiviteter ute på skolgårdarna i hela kommunen. Möjlighet till idrott och fysiska aktiviteter på skolan varje dag är viktigt. Elever på Noretskolan går till Maxi för att köpa godis och hänga (även stölder har förekommit) eller sitter med sina Ipads under rasterna. Både Noretskolans och Morkarlbyhöjdens skolkafeterior har begränsade öppettider vilket ungdomarna upplever som negativt. Kan man göra något åt det? Kafeteriorerna är mycket uppskattade och fungerar bra när de är öppna.

Inomhusmiljö

Det är kallt i klassrummen på Bjäkenbacken, Noretskolan och även på andra skolor. Ibland får eleverna sitta med filter på sig. Morkarlbyhöjden skulle behöva ljuddämpning i korridorerna. Hissen där är ofta trasig. Lokalerna upplevs som mörka. Varför äter eleverna i årskurs 7 sist på Höjden? Det är också svårt att hinna äta i samband med idrott och man önskar förändringar av matschemat. Utnyttja matsal 3 bättre i Noret. Ibland får eleverna vänta på maten. Mer barnvänlig mat som korv och makaroner. Inte majs- eller tomatsoppa. Städningen har blivit något bättre på Noretskolan jämfört med i VT-16, men det är fortfarande smutsigt. Bjäkenbacken upplevs även den som lortig. Eleverna önskar fler städerskor. Det är en konstig lukt på vid en ingång och vid vissa klassrum på Morkarlbyhöjden. Duscharna luktar illa på Bjäkenbacken och Noretskolan. Golven är också ofräscha. Ibland finns det myror (Noret). Trasig duschslang på Bjäkenbacken. Det luktar även illa från avloppen på toaletterna. Låsen till omklädningsrummen på Höjden är trasiga. Personer på Höjden använder väldigt mycket parfym, vilket är problematiskt både för de som är allergiska och för andra.

Undervisning

Det är lagom nivå på undervisningen. Primus ska få fortsätta. Gymnasiet har för många prov i veckan, max två är lagom. Lärarna byter namn på proven och kallar de tester istället för att kunna pressa in mer under veckorna. Några elever tycker att läxor ska tas bort och att man istället ska ha längre skoldagar. Ändringen att skolan börjar kl.8.00 istället för kl. 8.10 gör att det är ont om tid för eleverna som kommer med bussen på morgonen. Andra elever tycker att det är bra som det är. Det är olika bedömning på högstadieskolorna. Många datorer går sönder, eleverna är inte rädda om dem. Svårt att få gå på toaletten under lektionstid. Det ifrågasätts och nekas.

Skolbibliotek

Flera elever lyfter att deras bibliotek har brister, t.ex. att det rörigt och svårt att få tillgång till det. De saknar även en bibliotekarie.

Bussar

Beställda bussar till och från hemkunsken uteblir ibland. Bussarna går heller inte i tid när man ska till och från skolan.

Förslag som framkom

Öka värmen på Noretskolan. Köp in element till de klassrum som är kyliga (billigt på Biltema). Det är högt till tak på Noretskolan, skulle det gå att göra en övervåning? Fler

lärare som stöd och till stökiga grupper. Inför matråd och önskevecka igen. Det ska vara mer strängt på skolorna, hårdare konsekvenser om man förstör eller slänger snus/röker. När man har skräpat ner med snus borde man få städa efter sig. Ett eluttag i varje skåp skulle vara bra så att man kan ladda telefonen. Det behövs fler möjligheter att ladda i klassrummen, eluttag vid bänkarna vore bra. Övervakningskamera till matsal 3 i Noret eftersom stolar förstörs där. Två lärare i varje klass för att skapa trygghet. Fler rastvakter. Om skolan köper in saker så går de ofta lätt sönder – satsa på bättre kvalitet! Större fotbollsmål på skolgården på Bjäkenbacken. Köp in innebandyklubbor till alla skolor. Mer saker att göra på skolgårdarna, finns det inget att göra blir det lätt bråk. Toalettlock på toaletter har flera skolor tagit upp – varför blir det inga?! Inte fräscha duschar, skulle behöva städas oftare, sand och myror på golvet. För få städerskor, de hinner inte med att städa allt. Kommunen borde satsa mer pengar på skolor så att de är fräscha! Kafeterian öppet mer och längre. Man borde få frukt i skolan.

Saker som är bra

De flesta av deltagarna upplever skolan som trygg. Bra med staket runt skolområdet. Rastvakter finns alltid. Det är lagom nivå på undervisningen. Regler som finns gällande Ipads är bra. På Sollerö skola skriver eleverna loggbok varje fredag. Där kan man skriva om saker som har hänt under veckan och endast läraren läser. Bra med mål när man läser böcker. Belöning när klassen/skolan har uppnått 10 000 sidor. Det är bra att skilja på lågstadiet och mellanstadiet. Bra med två fotbollsplaner på Utmelandsskolan. Roligt med ett plank att bolla emot. Gymnasiets skåp är bra. Nya möbler som bänkar och stolar har kommit till flera skolor.

TRYGGHET

Clowner var vid denna tidpunkt mycket aktuella och blev en återkommande punkt som samtliga grupper berörde. Många ungdomar känner stor oro för att clowner ska attackera dem. Ungdomarna känner oro för att gå till och från skolan. De känner även stor oro i hemmet då de fantiserar om att clownen skall dyka upp på gården där de bor. De flesta har sett på nyheterna där det visas clowner som skrämmer andra människor. Klipp på Youtube späder på rädslan och otryggheten ytterligare.

Deltagarnas förslag på åtgärder - Att prata om clowner på skolan och med föräldrar. När det gäller clowner på "nätet" så uppmanades till att vara mer källkritisk. Förslag fanns även på att helt tona ned sorlet med Clowninlägg och inte kommentera eller sprida filmer/inlägg. Om man såg en clown i Mora så var förslaget att man skulle lämna platsen och ringa föräldrar eller polis. Ansvar - Egenansvar, vuxenvärlden, lärare, polis.

Ungdomar på och runt skolan som inte hör dit

Många känner sig otrygga då det rör sig äldre ungdomar runt deras skolor. Det verkar röra sig om bil/EPA-buren ungdom som gått ut högstadiet. Dessa skapar en mycket otrygg miljö framförallt för yngre ungdomar. I vissa fall befinner de sig utanför skolan uppställda på parkeringsplatser i stora klungor. I andra fall går de in i skolan och "hänger" i korridorer och andra allmänna utrymmen. Det framkommer även att vissa av de bilburna äldre ungdomarna förser yngre elever med snus och cigaretter, skräpar ner och för oväsen vid sina uppställningsplatser.

Deltagarnas förslag på åtgärder - Fler lärare i korridorer som kan avvisa de som inte har på skolan att göra. Ansvar – Kommun/skola, rektor.

Polisen i Mora påtalar att skolor bör tänka till gällande antal aktiva ingångar. Det ideala vore att det bara finns en entré till en skola, som vid förhöjd hotbild lättare kan bevakas och förhindra att obehöriga bereder sig tillträde (med tanke på ytterligheter som exempelvis händelsen i Trollhättan 2015).

Omklädningsrum

Flera av grupperna berörde en otrygg känsla på badhuset och framför allt i omklädningsrummen. Oron grundar sig i att äldre ungdomar som besöker badhuset upplevs som stökiga och vissa fall kränkande. Elaka kommentarer om hur man ser ut eller vad man gör förekommer. Även omklädningsrum på skolan upplevs som lite skrämmande. Deltagarna har hört att det förekommer att elever filmar andra och att dessa bilder kan läggas ut på nätet. Även i skolornas omklädningsrum förekommer elaka kommentarer om kroppen som gör vissa elever mycket otrygga att duscha och byta om.

Deltagarnas förslag på åtgärder - Bygga om omklädningsrummen på skolorna så att det finns "bås" att duscha i. Lärare som "patrullerar" i omklädningsrum både på skolan och på badhuset. Ansvar – Kommun/skola, rektor, lärare.

Miljön i korridorerna på skolan

Många av deltagarna upplever skolans korridorer som lite obehagliga och otrevliga. I vissa fall är belysningen dålig och äldre ungdomar står och hänger. Detta upplevs av de yngre som mindre tryggt. När det sedan är okända ungdomar som de aldrig sett är det än mer otryggt. Kommentarer förekommer samt att det kan räcka med en "otäck" blick för att öka otryggheten. Korridorerna upplevs som stökiga och smutsiga.

Deltagarnas förslag på åtgärder - Se över belysningen i korridorer och måla med ljusa färger. Håll dem rena och snygga. Se till att det finns soptunnor på flera platser som töms vid behov. Ansvar – Kommun/skola, rektor, lärare, eget ansvar.

Cykel- och gångvägar till och från skolan

Skolvägen upplevs som otrygg i många fall. Orsaker är exempelvis bristfällig belysning och störande trafik. I vissa fall så finns belysningsarmatur men den är trasig.

Deltagarnas förslag på åtgärder - Utred vilka skolvägar som används frekvent. Inventera därefter om det finns belysning och om den är hel. Ansvar – Kommun/skola.

Busstationen och centrala Mora

Otrygghet förekommer, företrädesvis hos de yngre deltagarna i centrala Mora, främst vid (den gamla) busstationen. Där ser man ofta äldre ungdomar som röker och snusar. Ibland även berusade gubbar som är läskiga. Busstationen upplevs som smutsig och ofta trasig/sönderslagen.

Deltagarnas förslag på åtgärder - Alltid en kompis med sig. Om det händer något ring föräldrar eller polis. Kommunen måste hålla det rent och helt i centrala delarna. Polisen skall patrullera centrala delarna oftare. Ansvar - Eget ansvar, kommun, föräldrar, polis.